

2010-01-28

Foreningen af Lærere i Naturfag ved Læreruddannelsen
Poul Kristensen

Sammenfatning og perspektivering af resultater fra undersøgelse af naturfagenes situation på læreruddannelserne 2009

Undersøgelsen er foretaget i oktober-november 2009 med hjælp fra foreningens medlemmer. Tallene udtrykker hvordan situationen er pt. Der er enkelte tal der mangler og enkelte tal er fremskrevne tal udfra hold der er videreført fra sidste år. Undersøgelsens resultater er vedlagt som bilag.

1. Der uddannes langt fra nok naturfagslærere i forhold til fremtidens behov

Naturfagene kan ikke konkurrere med dansk og matematik som stort fag på 1.-2. årgang.

- Kun i Århus og på Zahle kan der oprettes mere end ét hold i enten NT eller NF fællesfag på 1. årgang. På 3. årgang er det kun Fr.berg og Århus der opretter naturfagshold, men kun med få studerende.

- 5 seminarier har ikke oprettet nye naturfagshold overhovedet (Skårup, Skive, Nr. Nissum, Haslev/Roskilde, Holbæk)

- Mange steder er der oprettet hold i naturfagene med få studerende. Ifølge opgørelsen er der således 8 hold med mindre end 10 studerende og yderligere 7 hold fra 10 til 15 studerende (ud af i alt 41 hold i naturfag på 1.-3. årgang). Tommelfingerreglen i Odense er at hold med under 15 studerende ikke er rentable.

- Det kan ikke udelukkes at en del potentielle naturfagsstuderende ikke får mulighed for at læse naturfag fordi seminarierne ikke kan oprette små hold. De mange små hold vil sikkert ikke kunne oprettes i fremtiden af økonomiske årsager.

På 3.-4. årgang kan viften af liniefag være meget stor, om end den er forskellig fra sted til sted. For eksempel kan de studerende i Odense frit vælge mellem 19 små liniefag, herunder specialpædagogik og 3 danskfag (to aldersniveauer + dansk som andetsprog) og 2 matematikfag (2 aldersniveauer). Herved skærpes konkurrencen om de studerendes valg af liniefag. Hvilke liniefag der oprettes kan reelt afgøres af nogle få usikre studerendes valg.

- Undersøgelsen viser at antallet af studerende der vælger geografi og biologi på 3. årgang ikke forøger antallet af hold, idet de relativt få studerende samlæses med 2. årgangshold med de mange problemer det giver.

- På flere seminarier udbydes NT og fys/kemi på kommende studieår som små liniefag på 3. årgang, hvilket er positivt. Men antallet af hold vil næppe forøges jf ovenstående.

Adgangskravene er en barriere for tilgangen til liniefagene.

- Undersøgelsen siger ikke noget om dette, men ved samtaler med studievejleder og studerende fremgår at adgangskravene virker som en hindring for en del af de studerendes valg. Det er en ekstra omkostning at skulle have et ekstra GS kursus for at få sit liniefagsønske opfyldt.

For geografi er der desuden den begrænsning, at der ikke findes GS kurser i naturgeografi B noget sted i landet! HF enkeltfag i geografi B udbydes kun på VUC København.

2. Kvaliteten af uddannelsen forringes i en tid hvor ønsket er opkvalificering

Færre studerende i forhold til tidligere (under halvdelen af antallet på gammel uddannelse) vælger naturfagene. I forhold til undersøgelsen i 2008 har der været en fremgang i det samlede antal naturfagsstuderende på 1. årgang. Hvis man trækker den generelle fremgang i studenteroptaget fra er stigningen på ca. 25 %.

Til gengæld har valgene på 3. årgang kun tilført ganske få nye studerende og stort set ikke flere hold da 2. og 3. årgang samlæses.

- De mange samlæste hold (2., 3. og måske kommende 4. årgang), medfører logistiske problemer og uensartet niveau.

- Der er få steder hvor alle liniefag i naturfag oprettes, - hermed er der ringe muligheder for samarbejde. Således blev der kun oprettet liniefagshold i geografi på 4-5 seminarier. Heraf var der et seminarium hvor der ikke blev oprettet liniefag i biologi. Problemet er aktualiseret af kravet om fagsamarbejde i folkeskolen (Fælles mål 2009).

- De små faggrupper på læreruddannelsesstederne medfører forringede betingelser for faglig sparring og faglig udvikling.

3. Efteruddannelse af lærere i naturfag er gået i stå

- Efter nogle år med god tilgang til efteruddannelseskurser med liniefagseksamen i naturfagene er der nu kun oprettet ganske få kurser. I forhold til undersøgelsen fra 2008 er antallet af liniefagskurser faldet med ca 2/3.

4. Massive problemer for beskæftigelsen i naturfag i læreruddannelsen

Allerede sidste år var der et stort fald i antallet af ansatte i læreruddannelsen der som deres primære opgave havde undervisning i og udvikling af naturfagene. Det kommende år vil faldet fortsætte. Faldet giver sig både udslag i fyringer, men naturligvis også i at naturfagslærerne søger andet arbejde eller går tidligere på efterløn eller pension.

De få naturfagshold medfører en utryk ansættelsessituation for mange, da fagene ofte kun oprettes hvert andet år og kun er et-årige.

Ud over faldet i antallet af hold i ordinær uddannelse skyldes beskæftigelsesproblemerne det begrænsede antal efteruddannelseshold samt et kommende fald i censurtimer, som er en direkte følge af det foregående.

Selvom vi ikke har præcise tal for alle læreruddannelser følger her nogle eksempler:

- de 5 seminarier (Skårup, Skive, Nr. Nissum, Haslev/Roskilde, Holbæk) som i dag står uden naturfag, havde tidligere alle naturfag oprettet.
- i Ålborg er antallet af naturfagslærere faldet fra 6 til 4 fra 2008-09 til 2009-10 og vil sandsynligvis falder med yderligere 2 hvis der ikke gribes ind
- I Hjørring er man også gået fra fuld liniefagsdækning til at der kun er ét hold på ny læreruddannelse. Her vil der kun blive brug for en halvtidsansat.
- De store seminarier har haft lettere ved at oprette en bred vifte af liniefag, også naturfag. Men de store seminarier i København og Århus har ikke kunnet kompensere for faldet på de øvrige læreruddannelsessteder, og vil også komme til at mærke problemer med beskæftigelsen hvis udviklingen fortsætter.

5. anbefalinger

På trods af tiltag som standardforsøg og mulighederne for at udbyde N/T og Fysik/kemi på 3.-4. årgang som forsøg, løser det ikke de grundlæggende problemer for naturfagene i læreruddannelsen.

Det er nødvendigt at få flere til igen at vælge naturfagene, dels fordi der vil blive mangel på naturfagslærere i fremtiden, og dels fordi de naturfaglige miljøer ellers vil gå til grunde på læreruddannelserne, som det allerede er sket på flere seminarier.

Der er brug for handling her og nu!

1. Der bør indføres et obligatorisk naturfag, hvor de studerende introduceres til naturfagene som almentdannende skolefag. Langt hovedparten af de unge der søger læreruddannelsen har en humanistisk baggrund. Derfor er det ekstra vigtigt med et obligatorisk naturfag så lærerne forstår hinandens sprog og dermed bedre kan samarbejde ude på skolerne.
2. Naturfagene bør ligestilles og naturfagene bør kunne vælges i alle relevante fagkombinationer.
3. Efteruddannelse i naturfag bør støttes, således at skolerne holdes udgiftsfrie når de sender lærerne på kursus for at tage et ekstra liniefag eller et "brush-up" kursus, hvis de har liniefaget i forvejen.
4. Adgangskravene til naturfag bør gøres mere fleksible, så der ikke lægges unødige hindringer i vejen for studerende som har lyst til at læse naturfag.

Venlig hilsen

Poul Kristensen

Formand for Foreningen af lærere i Naturfag ved læreruddannelsen

Lektor ved læreruddannelsen i Odense, UC Lillebælt

pokr@ucl.dk

tlf. 65 34 21 10, mobil 20 44 53 04